

Simpozij OBDOBJA 42

Monika Podlogar

Odsev postmoderne družbenega utripa v najsodobnejši slovenski poeziji na avstrijskem Koroškem

---

objavljeno v:

Andraž Jež (ur.): *Slovenska literatura in umetnost v družbenih kontekstih.*

Obdobja 42. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2023.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-42/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2023.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

ODSEV POSTMODERNEGA DRUŽBENEGA UTRIPA V NAJSODOBNEJŠI SLOVENSKE POEZIJI NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM

Monika Podlogar

Ljubljana

monika.podlogar@gmail.com

DOI:10.4312/Obdobja.42.287-295

Prispevek prikazuje odsev družbene situacije Slovencev na avstrijskem Koroškem v treh sodobnih pesniških zbirkah koroških slovenskih avtorjev. Pesmi Nine Zdouc, Verene Gotthardt in Aljaža Pestotnika družijo skupne teme, ki odražajo posledice postmodernih družbenih sprememb nasploh (iskanje identitete, osamljenost in eksistencialne stiske subjekta, kritika družbe in posameznika) ter specifično družbeno in jezikovno situacijo slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem (koroška tematika, jezikovno vprašanje).

slovenska poezija na avstrijskem Koroškem, postmoderna družba, Nina Zdouc, Verena Gotthardt, Aljaž Pestotnik

This article discusses the reflection of the social situation of Slovenians in Austrian Carinthia in three contemporary poetry collections by poets from this region. The poems of Nina Zdouc, Verena Gotthardt, and Aljaž Pestotnik share common themes that reflect the consequences of postmodern social changes in general (the search for identity, loneliness and existential distress of the subject, criticism of society, and the individual) and the specific social and language situation of the Slovenian minority in Austrian Carinthia (i.e., Carinthian themes and linguistic issues).

Slovenian poetry in Austrian Carinthia, postmodern society, Nina Zdouc, Verena Gotthardt, Aljaž Pestotnik

1 Uvod

Postmoderni način življenja v luči hitrih sprememb, globalizacije, poudarjanja individualizma in številnih novih življenjskih priložnosti daje sleherniku prav posebno, (navidezno) svobodno ter od sočloveka in skupnosti bolj kot kadarkoli prej odtujeno izkušnjo bivanja. Novo postmoderno stvarnost, ki se kot posledica tehnološkega napredka, individualizacije in globalizacije pojavi že po drugi svetovni vojni, nove razsežnosti pa dobiva v času zadnjega tisočletja, poljski filozof Zygmunt Bauman označi kot obdobje »tekoče« moderne, s čimer asociira na razpad nekoč trdnega družbenega sistema. Postmoderni subjekt je v sodobni družbi soočen z negotovostjo in tveganji; njegova izkušnja bivanja je še toliko bolj specifična, če prebiva v državi, kjer sta njegov narod in materinščina v manjšini in kjer je bil v preteklosti njegov jezik nasilno zatiran. V pričujočem prispevku obravnavamo slovensko manjšino na avstrijskem Koroškem – danes kulturno angažirano in literarno plodno. Ker velja, da se

človeka obdajajoči svet izraža (tudi) v literarnih delih, v prispevku vlečem vzporednice med današnjo družbeno situacijo slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem in temami, ki jih v svojih literarnih prvcnih odpirajo trije slovenski pesniki, ki pripadajo najmlajši generaciji pišočin na tem območju. Analiziram teme v pesniških zbirkah Nine Zdouc (*Ko ne pišem, me ni*, 2012), Verene Gotthardt (*Najdeni nič*, 2013) in Aljaža Pestotnika (*Smeji se naj vesolje*, 2016). Pesnici sta rojeni v Celovcu, Pestotnik je na Koroško priseljen z Jesenic in se čuti koroškega Slovenca; vsi trije so srednješolska leta preživeli na avstrijskem Koroškem, študij pa nadaljevali drugod v Avstriji (Aljaž Pestotnik in Verena Gotthardt) oz. v Nemčiji (Nina Zdouc).

2 Slovenska manjšina: konec stigmatizacije, prehod v postmoderno

Položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem, ki je bila v preteklosti socialno stigmatizirana, diskriminirana in nagovarjana k opustitvi materinščine,¹ se je do danes znatno izboljšal – je »dobro organizirana, socialno emancipirana ter samozavestna« (Zupančič 2022: 68), občutki diskriminacije med mladimi koroškimi Slovenci so razmeroma redki, večinsko prebivalstvo je manjšini precej bolj naklonjeno kot nekoč (Obid 2018: 129). Koroški Slovenci so že v osemdesetih letih 20. stoletja iz slabšega socialnega položaja prešli na t. i. socialno sredino, kar je pripomoglo h kulturni in socialni emancipaciji, ter dosegli dobro izobrazbeno raven (Lokar, Reiterer v Zupančič 2022: 55). Poleg tega se je identitetno² središče Slovencev premaknilo s podeželja v večja urbana središča, npr. Celovec danes združuje največ slovenskih manjšinskih ustanov (Zupančič 2022: 64). Danes gre torej pri manjšini za »močno intelektualizirano, socialno in prostorsko izredno mobilno skupino ljudi« (Obid 2020: 39).

Kljub temu da danes pripadniki manjšine niso več socialno stigmatizirani, temveč je njihova pripadnost manjšinskemu delu prebivalstva pogosto prav tista lastnost, s katero poudarjajo svojo individualnost (Obid 2020: 46), so se močna asimilacijska politika in pozivi k opustitvi materinščine, ubesedeni v normi »Der Kärntner spricht Deutsch« (Korošec govori nemško; Zorič 2019: 527), ohranili v kolektivnem spominu koroških Slovencev. Danes so predstavniki slovenske manjšine precej kulturno angažirani; ohranjanju slovenskega jezika in kulture pripisujejo velik pomen³ in se za to dejavnost čutijo osebno soodgovorne (Obid 2018: 98).

- 1 Dogodki, ki so močno zaznamovali slovensko manjšino na avstrijskem Koroškem, odkar je s plebiscitom leta 1920 postala del avstrijske države, so višek ponemčevanja med drugo svetovno vojno s pregonom številnih koroških družin leta 1942, podpis Avstrijske državne pogodbe (v nadaljevanju ADP) leta 1955, ki še danes ni docela upoštevana, vojna avstrijskonemških nacionalistov proti krajevnim napisom leta 1972, popis prebivalstva posebne vrste leta 1976 in drugi (Steinicke, Zupančič 1994: 113). S štetjem prebivalstva leta 1976 naj bi ugotavljali število Slovencev in na podlagi rezultatov pogojevali izpolnjevanje 7. člena ADP. Koroški Slovenci so temu nasprotovali, saj »ugotavljanje manjšine nasprotuje državni pogodbi in ustavi in prek tega na surov način krši načela pospeševalnega manjšinskega prava« (Stergar idr. 1984: 267). Štetje je bilo kljub temu izvedeno, a so ga Slovenci na različne načine bojkotirali (Stergar idr. 1984: 271).
- 2 Etnično in narodnostno identiteto obravnavamo kot posebno obliko socialne identitete, ki jo socialni psiholog Henri Tajfel opredeli kot »rezultat postopka socialnega kategoriziranja, ki se med drugim izraža v samopodobi posameznika« (v Obid 2018: 35).
- 3 Koroškoslovenski raziskovalec Milan Obid (2020: 43) zapiše, da se na avstrijskem Koroškem sicer povečuje simbolična vrednost slovenščine, a zmanjšuje njena stopnja funkcionalnosti.

Povečano zanimanje za ohranjanje tradicije in kulture je tudi ena od značilnosti postmodernega načina življenja, ki ga umeščamo v čas od druge polovice 20. stoletja. Kot omenjeno, Bauman to obdobje, ki ga lahko označimo kot čas modernizacije moderne družbe,⁴ označi kot obdobje »tekoče« moderne, s čimer metaforično prikaže razpad trdnega družbenega sistema, ki vodi v krizo številnih življenjskih ravni. V nasprotju s tradicionalno, skupnosti podrejeno družbo potrošniško naravnani postmoderni subjekt zaznamuje individualizem;⁵ posameznik nenehno išče svojo identiteto, saj se znajde v pluralnosti neskončnih, nejasnih življenjskih izbir. Ker ostane brez zaupanja v vrednostne sisteme, ki bi ga, kot v preteklosti, pomagali usmerjati pri vsakdanjih aktivnostih (Uršič 2002: 278), ta navidezna svoboda v njem največkrat predvsem prebujata stisko; življenje v postmoderni družbi je sicer dinamično, kompleksno in fleksibilno, a tudi nepredvidljivo in tvegano (Knez 2020: 68).

Kot zapiše slovenski geograf Jernej Zupančič (2022: 58, 68), je bil prehod v moderno (industrijsko) fazo na Koroškem končan v osemdesetih letih preteklega stoletja, postmoderna družba pa se je ob še intenzivnejši urbanizaciji (od leta 1991 je opaziti izrazitejša naraščanje prebivalstva v urbanih okoljih) in številnih spremembah življenjskega sloga uveljavila v času pred prelomom iz 20. v 21. stoletje. Skladno s prehodom slovenske manjšine v postmoderne način življenja in njeno specifično jezikovno situacijo se v pesniških zbirkah omenjenih predstavnikov najmlajše generacije⁶ literarnih ustvarjalcev na avstrijskem Koroškem zrcalijo najrazličnejše tegobe individualiziranih postmodernih subjektov, zavedajočih se svoje pripadnosti nekoč zatirani manjšini. V pesmih se izrisujejo štirje glavni tematski sklopi: iskanje identitete, osamljenost in eksistencialne stiske subjekta, kritika družbe in posameznika, koroška tematika in jezikovno vprašanje.

3 Iskanje identitete

Iskanje (in konstrukcija) identitete postmodernih lirskih subjektov se pojavlja v vseh obravnavanih pesniških zbirkah. Proces samodefiniranja postane namreč v postmoderne družbi vseživljenjska naloga; od nas zahteva »nenehno raziskovanje, konstruiranje in ohranjanje lastne identitete« (Knez 2020: 69). Bauman poudarja fluidnost,⁷ dinamičnost identitet v postmoderne; primerja jih s sidri, ki jih ljudje, z namenom socializacije, mečemo v okolje (Žalec 2018: 78), pri čemer so ta

4 Predpona »post-« ponazarja »nekakšno konverzijo: novo usmeritev, ki sledi prejšnji« (Lyotard v Knez 2020: 66), sicer jasne meje med obema obdobjema ni možno povsem natančno določiti (Knez 2020: 66).

5 Individualizacija je značilna že za obdobje moderne družbe, a so se življenjski cilji individuumov še vedno uresničevali znotraj okvirov kolektivne blaginje; šele postmoderne individualizem povsem zamenja prejšnji kolektivism in avtoriteto skupnosti (Knez 2020: 68).

6 Kot zapiše koroškoslovenski literarni ustvarjalec Dominik Srienc (2020: 98–99), je najbolj sistematično razdelitev književnosti koroških Slovencev napravil Bandelj, ki je razdelitvi Andreja Lebna na štiri obdobja (1960–1965, 1965–1972, 1972–1981, od 1981) dodal še peto stopnjo: književnost od leta 1991. Srienc pa izpostavi generacijo rojenih po letu 1983, kamor poleg v prispevku obravnavanih piscev uvrsti še Nikolaja Efendija, Stefana Feiniga, Kvino Hutterer, Amino Majetič, Eleno Messner in sebe.

7 Kot zapiše Bauman (2002: 13), tako kot tekočine postmoderne posamezniki svoje forme ne obdržijo dlje časa – laže jih je oblikovati kakor ohranjati njihovo obliko.

največkrat zgolj začasno odvržena in ne gre za posameznikova trdna, funkcionalna in dalj trajajoča središča.

Temo identitete in umetniškega ustvarjanja povezuje Nina Zdouc; o tem, da je svojo identiteto navsezadnje le našla, in sicer v umetniškem ustvarjanju, pričata naslov njene zbirke *Ko ne pišem, me ni* ter naslov in sklep pesmi *Pišem*, torej sem. Sicer gre v preostalem delu zbirke za svojo identiteto še iščoč množinski lirski subjekt. Največkrat gre za mlade, ki so zaradi svojega iskateljstva negativno označeni – so »kot odtrgan košček papirja / ki leti po zraku« (Ideja, Zdouc 2012: 20), povsem brez hrbtnice in polni vprašanj o svojem bistvu. Izrazito distanco lirskega subjekta do samega sebe je zaznati tudi v pesmih Verene Gotthardt (2013: 53), npr. v pesmi *Moj jaz!*: »Na tleh je ležal razbit moj jaz. / [...] / Moj stari jaz je zbledel. / Ne spoznam ga več.« Ob identitetnih vprašanjih lirski subjekt občuti nezadovoljstvo s samim seboj, v njem se prebujajo neizpolnjena želja postati nekdo drug (»Postala bi lahko / drug človek. // Človek / brez / misli« (Le eno sekundo, Gotthardt 2013: 11)), spet drugič je identitetno tako neopredeljen, da sploh ne loči med seboj in drugimi:

Mi smo
boljši od drugih.
V to verjamemo.
Kako pa vemo,
kdo smo mi in
kdo so drugi?

(Mi in drugi, Gotthardt 2013: 47)

Ko subjekt vendarle najde svoj »jaz«, mu pot prekriža sodobna družba, ki človeka nagovarja k ukalupljanju in slepemu sledenju družbenim normativom – pesniki se ji zoperstavijo z razgaljanjem njenih paradoksov. Lirski subjekt se denimo sprašuje, »[k]ako naj smo / kar nismo / če pa smo / kar smo« (Kako, Zdouc 2012: 13), pesem Svoboda protestno in ironično poziva: »Bodi, kar si, / a ne razmišljaj / s svojo glavo« (Pestotnik 2016: 18). S tem je prikazana navidezna spodbuda družbe za krepitev lastne, individualne identitete, pri čemer pa mora biti ta vendarle znotraj okvira sprejemljivih identitet. A zvestoba samemu sebi, kot piše Nina Zdouc, tudi v tej družbi ostaja pozitivna vrednota:

v mojih očeh je heroj
samo da slišim
[...]
da je
da je bil
in da vedno bo
to kar je
in ne drugačen

(Bojevnik, Zdouc 2012: 9)

4 Osamljenost in eksistencialne stiske subjekta

Za vsa obravnavana dela velja, da niso ravno vedre narave: Nina Zdouc v pesmih premišlja o lastnem literarnem ustvarjanju – o skrbeh ne piše več, ker jih ima preveč, o grozi ne, ker »je prevelika / da bi o njej pisala« (Groza, Zdouc 2012: 67). Podobne pesimistične občutke vzbuja pesem Resničnost Verene Gotthardt (2013: 31): »Veseliš se. // Potem se obrneš in se zbudiš. / Okoli tebe nezadovoljni. // Spet zaspiš.« Lirski subjekti so ne le nezadovoljni, temveč tudi osamljeni – ta lastnost se izrisuje kot posledica postmodernih sprememb, saj prihaja do razpada primarnega, družinsko orientiranega življenja. Poleg družinskih v tem času razpadajo tudi širše družbene vezi, s čimer postane slehernik prikrajšan za podporo in pomoč, ki ju je v tradicionalni družbi prejemal v krogu skupnosti (Knez 2020: 65). Tako je v poeziji »lahkost / družinskega življenja / [...] utonila / v bakrenem morju osamljenosti« (Odsotnost sreče, Zdouc 2012: 39), pesimistični toni se oglašajo tudi v pesmi Kaj je za vedno?, kjer lirski subjekt toži, da so igre in smeh zamenjali »gube dolžnosti / laži / mrzli večeri« (Zdouc 2012: 55).

Verena Gotthardt piše o brezupu predvsem v povezavi s preteklostjo in prihodnostjo, ki v človeku ne vzbujata prijetnih spominov oz. pričakovanj. Pesmi zaznamuje tesnoba strah pred koncem v svetu tveganj in negotovosti: »Toliko izmed nas / skrbi, / kakšen bo / začetek konca« (Nekdo, nekdej, Gotthardt 2013: 46) – kot zapiše Leoncini (Leoncini, Bauman 2018: 54), je v postmoderni družbi zaznati opazen porast tesnobe in depresije. Da sta človekova trud in (samo)iskanje vselej zaman, pesnica metaforično prikaže v pesmi Drugi konec škatle: ljudje iščemo vrh sveta, ki se skriva »v zadnjem / delu škatle«, »[š]katla pa bo prazna, / ko jo bomo odprli« (Gotthardt 2013: 27). S tem naslika trud samokritičnega postmodernega subjekta v svetu, v katerem za lastno nezadovoljstvo s samim seboj »ni nobenih drugih zdravil kakor to, da si bolj in še bolj prizadevamo« (Bauman 2002: 50). O brezizhodnosti položaja piše tudi Aljaž Pestotnik:

Včasih se zbudim
in ne vem,
katera stran postelje
je katera.
Ne vem,
ali se bom zaletel
v zid
ali pa padel v brezno.

(Mora, Pestotnik 2016: 36)

Osamljenost subjekta lahko pri Pestotniku povežemo z ljubezensko tematiko: ženski lirski subjekt toži, da težko najde pravega moškega (»samo tujci še / spijo v moji postelji« (Dober moški, Pestotnik 2016: 53)), kar danes, ko zanimanja za različna lokalna druženja nadomeščajo »nove priložnosti in izzivi predvsem spletne in virtualne resničnosti« (Zupančič 2022: 64) ter vse težje gradimo pristne odnose, niti ni čudno. Lirski subjekti izražajo tudi svoje eksistencialne stiske, povezane z navidezno

demokratizacijo osebnih izbir: o svojih dosedanjih odločitvah premišljujoč lirski subjekt je prisoten v pesmi Tvoje življenje Nine Zdouc (2012: 10; »Če bi se odločila drugače, / bi mi bilo lepše«), v pesmi Začetek Verene Gotthardt (2013: 29) se sprašuje, »kaj bi lahko naredil in storil«, »da bi na koncu / njegovo življenje potekalo drugače.« Prepuščenost samim sebi v sodobnem svetu namreč sproža občutek dezorientacije in izgube nadzora ter strah pred neuspehom (Knez 2020: 70).

5 Kritika družbe in posameznika

Ker se v postmoderni dobi izrisujejo mnoge negativne plati sodobne družbene situacije, pesniki proti njim naperjajo svoje kritično pero. Grajajo predvsem spremenjen vrednotni sistem; danes je kulturo in umetnost nadomestilo potrošništvo v službi kapitalizma. Kultura je postala nekaj, »kar tam počiva / in česar več ni« (Kultura, Zdouc 2012: 65), prav tako v svetu ni več ljubezni: »Ljubezen smo iztrebili, / še preden se je rodila« (Svoboda, Pestotnik 2016: 17). Nina Zdouc se v pesmi Trdnost metaforično sprašuje, kako naj v tem majavem oz., kot ga imenuje Bauman, »tekočem« svetu delujejo mladi, še oblikujoči se ljudje:

Kako naj imamo
trdne predstave
trdno sedanjost
korenito preteklost
trdne vrednote in principe
[...]
kako naj mi mladi imamo
trdno prihodnost
če pa se sedeži v mestnih avtobusih
na katerih
moramo sedeti
majejo
(Zdouc 2012: 14)

Pesmi se odzivajo na neenakosti v svetu, ki v lirskih subjektih, čeprav izhajajo iz socialno privilegiranega dela človeštva, povzročajo stiske. Z empatijo zrejo na vse nedolžne žrtve sveta – govor je o stradajočih otrocih, strtih srcih, ihtečih dušah. V pesmi Vem npr. lirski subjekt ne more živeti na »[...] sončni / strani sveta«, ko ve »za neštete mrtve / na tem svetu« (Gotthardt 2013: 71). A na vidiku ni sprememb.

Aljaž Pestotnik se izriše kot najbolj kritičen izmed trojice (v pesmi Groza našteva groze današnjega sveta: grozo betona, samote, fabrik, fetišizma, resnice) in se od družbene kritike edini eksplicitneje pomakne še h graji posameznikovega delovanja v njej. V pesmi Smeji se naj vesolje nas primerja z vesoljem: postali smo mu podobni, »trdi in temni, / neskončno mrzli in izgubljeni, / sami sebi tuji« (Pestotnik 2016: 10). Poleg odtujenosti ljudi kritizira sodobnega človeka v primežu potrošništva – lirski subjekt se v pesmi Ulica beračev sprehaja po ulicah, polnih osamljenih ljudi, »ovitih v denar in kratkovidnost, / ki traja le do naslednje blagovne znamke« (prav tam: 19). Nasproti človeka potrošnika stoji človek umetnik, ki sicer nima denarja, ima

pa marsikaj drugega, česar sodobni navidezno svoboden brezbrizni človek nima: ustvarjalnost, pravo (umetniško) svobodo.

6 Koroška tematika in jezikovno vprašanje

Kot posebnost obravnavanih pesniških zbirk se izrisuje navezovanje pesnikov na koroško preteklost in manjšinsko jezikovno situacijo. V preteklosti je bila tradicionalna kultura tudi zavezujoča norma literature koroških Slovencev, že od revije *mladje* dalje pa postaja dostop do tradicije in izročila ne le spoštljivo ohranjajoč, temveč tudi eksperimentalen (Amann, Strutz v Srienc 2020: 95), kar zasledimo tudi v pričujočih zbirkah. Koroška tematika je izraziteje prisotna v pesniški zbirki Nine Zdouc – z onomatopejo v naslovu poglavja zbirke (*BU BUM BU BUM NA KOROŠKEM*) prikaže, da je bilo življenje na Koroškem za Slovence vselej borba: »ostaja volja / volja upora / tisto upanje / ki nas je gnalo / da smo preživel do danes« (Mi in oni, Zdouc 2012: 33). Pri Pestotniku je borba tišja oz. je ni: Strah in upor je pesem, ki jo sestavlja 14 praznih vrstic. A boj je vendarle potekal in pustil posledice – o tem piše Verena Gotthardt (2013: 59) v pesmi Tedaj, v kateri pripoveduje spomin starejše ženske, travmatizirane po vdoru tujcev v domačo hišo: »Tedaj / sem umrla / že kot otrok – / v védenju, / da bom danes živa«.

Od preteklosti se pomikamo k sedanjosti: Čeprav danes velja, da je večinsko prebivalstvo manjšini precej bolj naklonjeno, je slovenstvo ponekod še vedno stigmatizirano – Obid (2018: 129) piše o soočanju mladih koroških Slovencev z žaljivimi komentarji, o pošiljanju ljudi »nazaj čez Ljubelj«. Kritiziranje takšnega odnosa nemške nacionalne večine do prebivalstva, s katerim sobiva že stoletja, najdemo v pesmi Živali, ne ljudje:

mravlje so že od nekdaj živele na zemljišču pred hišo
 sčasoma pa je bilo tam vedno več polžev
 z leti je ostalo le še malo mravelj
 polži so se začeli zgražati
 nad skupino preostalih mravelj
 zakaj se ne vrnete tja
 od koder ste prišle?
 [...]
 kako dobro
 da ljudje nismo živali ...

(Zdouc 2012: 46, 48)

V zbirkah se pojavita tudi vprašanje izbire jezika in tematizacija njegovega pomena. Nina Zdouc in Aljaž Pestotnik pišeta zgolj v slovenščini ter izbiro in pomen slovenskega jezika tematizirata v svoji pesniški zbirki. Verena Gotthardt je po izdanem pesniškem prvencu v slovenščini napisala zbirko kratke proze⁸ v nemščini. Izbira maternega jezika v okolju z drugim večinskim jezikom sicer ni vedno najlažja; Florjan Lipuš (v Srienc 2020: 97–98) piše kar o specifični sistemski poziciji v slovenščini

8 Gre za zbirko z naslovom *Herausgehen: Kurzgeschichten* (2018).

pišočega koroškega Slovenca,⁹ ki je po njegovem mnenju zaradi jezikovne izbire »globalno gledano na izgubljenem položaju«, saj so njegova dela širši bralski publiki dostopna le preko prevoda, a postavi slovenski jezik za temelj koroškega literarnega ustvarjanja.

Odgovor na vprašanje jezika je v zbirki Nine Zdouc preprost: njena domovina je tam, »kjer se izražam tako, kot se najraje izražam« (Zdouc 2012: 29) – v slovenščini, poudari v pesmi Utrip srca. Pestotnik boj za jezik obravnava v pesmi Neki koroški Slovenki, ki je zvestobo materinščini plačala s smrtjo.

Nič nisi skrivala,
nobene maske nisi nosila;
samo v svojem jeziku
si vse svoje pesmi
in vse svoje zgodbe
in vsa svoja besedila
recitirala.

(Pestotnik 2016: 23)

V pesmi Izračun napravi enačbo, katere sestavine so meja, država, ljudstvo, jezik. Zaključí z »Ljudstvo / – jezik / = 0« (Pestotnik 2016: 22), s čimer na minimalističen način prikaže velik pomen vsakega jezika, na avstrijskem Koroškem tudi slovenskega, ki je bil v preteklosti močno zatiran.

7 Sklep

Analiza literarnih prvencev Nine Zdouc, Verene Gotthardt in Aljaža Pestotnika, predstavnikov najmlajše generacije slovenskih literarnih ustvarjalcev na avstrijskem Koroškem, kaže na pomembno vpetost njihove poezije v specifični družbeni kontekst. V pesmih se odražajo posledice postmodernega načina življenja, ki se je na avstrijskem Koroškem uveljavil že pred prelomom tisočletja, ter specifična jezikovna in geografska situacija slovenske manjšine, ki danes ni več socialno stigmatizirana, a je včasih še vedno soočana z diskriminacijo. Izrisujejo se štiri glavni tematski sklopi pesmi. Kot odziv na družbene spremembe, ki jih prinaša postmoderna stvarnost, pesniki tematizirajo iskanje identitete, kar je danes postalo težka vseživljenjska naloga, osamljenost in eksistencialne stiske subjekta, povezane s krepitvijo individualizma in množenjem življenjskih izbir, ter kritizirajo sodobno družbo in posameznika v njej. Kritika je uperjena predvsem proti novim, površinskim vrednotam, ki zatirajo stare. V zadnji tematski sklop sta uvrščena koroška tematika in jezikovno vprašanje. Pesniki se kot pripadniki manjšine v okolju z drugim večinskim jezikom izraziteje zavedajo pomena jezika in soočajo z vprašanjem njegove izbire. Z literarno obdelavo koroške tematike ohranjajo spomin na preteklost slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem in opozarjajo na njeno stanje danes.

9 V preteklosti je bila literatura koroških Slovencev predvsem narodnopovezovalnega značaja in nujno pisana v slovenščini; takšna praksa se je spremenila že z drugo mladjevsko generacijo in se nadaljuje pri najmlajši generaciji pišočih (Leben, Kohl 2021: 267–268), ki piše ali v nemščini ali v slovenščini – ali v obeh jezikih (Srienc 2020: 99).

Literatura in viri

- BAUMAN, Zygmunt, 2002: *Tekoča moderna*. Prevedel Borut Cajnko. Ljubljana: Založba /*cf.
- BAUMAN, Zygmunt, LEONCINI, Thomas, 2018: *Tekoča generacija: spremembe v tretjem tisočletju*. Prevedel Vasja Bratina. Ljubljana: Družina.
- GOTTHARDT, Verena, 2013: *Najdeni nič*. Celovec: Mohorjeva družba.
- KNEZ, Tadeja, 2020: Vpliv modernistične miselnosti na razvoj postmodernega socialnega dela. *Socialno delo* LIX/1. 65–81.
- LEBEN, Andrej, KOHL, Felix Oliver, 2021: Kako slovenska je slovenska literatura? *Razprave in gradivo. Revija za narodnostna vprašanja* 87. 253–277.
- OBID, Milan, 2018: Identitetne opredelitve mladih v slovenskem zamejstvu v Avstriji. Milan Obid (ur.): *Mladi v slovenskem zamejstvu: družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi. Identitetne opredelitve mladih v slovenskem zamejstvu*. Celovec, Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu, Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu. 97–134.
- OBID, Milan, 2020: Jezik in identiteta pri Slovencih na avstrijskem Koroškem. Matej Šekli, Lidija Rezončnik (ur.): *Slovenski jezik in književnost v srednjeevropskem prostoru*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 37–48.
- PESTOTNIK, Aljaž, 2016: *Smeji se naj veselje*. Celovec: Založba Wieser.
- SRIENC, Dominik, 2020: Kako ustvarjam kot slovenski avtor na Koroškem 2.0? O literarnem samorazumevanju noveje koroške slovenske književnosti v napetostnem polju med večjezičnostjo in inovativnostjo. Alenka Koron, Andrej Leben (ur.): *Literarna večjezičnost v slovenskem in avstrijskem kontekstu*. Ljubljana: Založba ZRC. 93–106.
- STEINICKE, Ernst, ZUPANČIČ, Jernej, 1994: Koroški Slovenci v luči sodobnih prostorskih, socialnih in etničnih procesov. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 29–30. 111–126.
- STERGAR, Janez, LIŠKA, Janko, MALLE, Avguštin, STURM, Borut M., ZORN, Tone, ŽAUCER, Pavle, 1984: Kronološki pregled zgodovine koroških Slovencev od 1848 do 1983. Janko Liška idr. (ur.): *Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes*. Ljubljana: Komunist; Celovec: Drava. 175–283.
- URŠIČ, Matjaž, 2002: Tekoča moderna – v iskanju pozitivne svobode (spremna beseda). Zygmunt Bauman: *Tekoča moderna*. Prevedel Borut Cajnko. Ljubljana: Založba /*cf. 273–292.
- ZDOUC, Nina, 2012: *Ko ne pišem, me ni*. Celovec: Založba Wieser.
- ZORIČ, Sabina, 2019: Samozavestna raba slovenščine na jezikovnostičnih področjih: mladi na avstrijskem Koroškem. Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest. Obdobja* 38. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 523–530.
- ZUPANČIČ, Jernej, 2022: Položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem v postmodernem družbenem utripu. *Dela* 58. 49–75.
- ŽALEC, Bojan, 2018: Beganja človeka tekoče moderne (spremna beseda). Zygmunt Bauman, Thomas Leoncini: *Tekoča generacija: spremembe v tretjem tisočletju*. Prevedel Vasja Bratina. Ljubljana: Družina.